

Vogtor og Vik Notlag

Birkenes, den

U T T E R S E T T

av rettsbok for Trondenes herredsrett,

År 1946 den 3. februar ble rett holdt på sorenskriverkontoret i Harstad.

Rettens formann: Landssvikdommer Alf Haaland.

Bomsæmm: 1. maskinist Johan Backlund, Gausvik

2. gårdbruker Otto Hansen, Tennevasås.

Protokollfører: kontorbetjent Sigrun Harum.

Landsviktsak nr. 18/1945 :

Den offentlige Påtalemyndighet

mot

Matias Johan Torheim, Vik i Kvæfjord .

Etter rådslagning og stemmegivning for lukkede døre ble avsakt

d o m

Ved tiltalebeslutning utferdiget av statsadvokaten for landsviksaker i Troms og Finnmark den 7. november er Matias Johan Torheim, født 6/1 1887, bopel p.t. "Lille-Ille" satt under tiltale ved Trondenes herredsrett .

- I. Etter provisorisk anordning av 15. desember 1944 om tillegg til straffelovgivningen om foræderi (Landssvikanordningen) § 3, jfr. § 2 nr.1, som setter straff for den som etter 8. april 1940 har vært medlem eller søkt ~~medlemskap~~ om eller søntyktet i å bli medlem av Nasjonal Samling eller organisasjon knyttet til den .
- II. Etter samme anordning § 3, jfr. § 2, nr.2, som setter straff for den som etter 8. april 1940 har støttet slik organisasjon som nevnt under nr.1 eller straffbare tiltak som den har satt i verk.
- III. Etter samme anordning § 3, jfr. § 2 nr.4, som setter straf for den som etter 8. april 1940 har foretatt noen handling som

## Vogtor og Vik Noilag

Birkenes, den

uten å gå inn under bestemmelsene i § 2 nr.1-3, rammes av av noen bestemmelse i straffelovens kap.8 eller 9 eller i krigsartiklene i den militære straffelov, i dette tilfelde straffelovens § 86, som retter seg mot den , som rettsstridig bærer våpen mot Norge , eller som under en krig hvori Norge deltar , eller med sådan krig for øyet yter fienden bistand i råd eller dåd eller svekker Norges eller noen med Norge forbunden statsm stridsevne.

### Grunnlaget for tiltalen er i

- a/ at tiltalte meldte seg inn i Nasjonal Samling den 9/4 1941 og siden stod som medlem av partiet .
- b/ at tiltalte var redeleder for Nasjonal Samling i Kvæfjord samt Nasjonal Samlings Fylkesbondeleder i Troms .
- c/ at tiltalte i den tid han var ordfører i Kvæfjord ( i tiden fra 1941 til 1945) den 18.juli 1941 bevilget kr. 500,- til den norske legion og den 25.juni 1943 kr. 500,- til frontkjemperkontoret.

Tiltalte ,som er født 6/1 1887, er gårdbruker og notmann i Kvæfjord. Han har tidligere været ordfører og møtte som representant for Bondepartiet på Stortinget en periode. Hans fornuft ansettes skjønsmessig til ca kr. 95 000,- og siste års inntekt til 6 000,- a 8 000,- kroner. Han har i ekteskapet 4 barn hvorav den yngste er 18 år. Desuten har han et barn utenom ekteskapet, som er ett år gammel. Han er tidligere ikke tiltalt eller straffet og har ikke erkjent seg skyldig etter tiltalen.

### Retten anser følgende bevist:

Tiltalte meldte seg inn i N.S. ved innmeldelsen av 9.april 1941.Han fikk medlemsbok først i 1943 og har betalt kontingent for årene 1942,1943 og 1944.

Fra 1.januar 1941 til kapitulasjonen var han ordfører i Kvæfjord. I mars 1944 ble han fylkesbondeleder i Troms. Han fikk et tjenestebevis undertegnet av fylkesføreren , hvor det stod at det var gyldigt til 31/12 1944. Han ble imidlertid ikke avløst

## Vogtor og Vik Noilag

Birkenes, den

de eller hørte noe om at han var entlediget . Han anfører at han i stillingen som bondeleder allene en gang sendte rapport til N.S.bondegruppe ,og det var den 26/11 1944, hvor han bl.a. gjorde rede for elendigheten ved evakueringen i Finnmark og den "bitterhet mot stat og parti" som dette skapte hos de ulykkelige . Henvendelsen er formet som en månedsrapport fra fylkesbondelederen i Troms til N.S.bondegruppe,Oslo.

I mars 1944 ble han oppnevnt som rodeleder og var det til kapitulasjonen. Han anfører at han i sin egenskap av rodeleder ikke har agitert for partiet eller søkt å erverve medlemmer. Han har deltatt i ett eneste N.S. møte i denne tid.Der er fremlagt et par månedsrapporter, nemmelig for januar og mars 1945, som imidlertid ikke synes å inneholde noe som kunne skade bygdas eller norske interesser.

Under Troms fylkesting sommeren 1941 lovet Forheim som ordfører i Kvæfjord en bevilgning fra denne kommune på kr. 500,- til den norske legasjon etter anmodning fra daværende "fylkesmann" Hasle. Da han kom hjem fattet han vedtak om 18.juli 1941 om bevilgning av kr. 500,- til legasjonen og anviste dette til utbetaling. Av herredskassereren ble han gjort oppmerksom på at det var en bevilgningssak og at vedtaket måtte treffes i samlet møte med formennene . Tiltalte svarte imidlertid at hvis han ikke fikk formennenes tilslutning skulle han betale beløpet selv og forlangte det ekspedert omgående . Det ble så sendt 19.juli 1941.

Forst i herredstingets møte 9.september 1941 refererte han sitt vedtak om denne bevilgning , og sentlige formenn underskrev en påptest mot bevilgningen . Beløpet er ikke tilbakebetalt av tiltalte .

Indelig fattet tiltalte vedtak i møtet 25.juni 1943 om et bidrag til Fronthjemperkontoret på kr.500,-. Også mot dette

## Vogior og Vik Noflag

■ ■ ■

Badrans, den

Beløp protesterte i etterkant av at det ble protestert, og tiltalte fikk bare taleruttgang av 2 av herredømmingens medlemmer. Beløp ble avvist til utbetaling av løn som ordførers løn ved avtale mellom herredømmingens medlemmer og kommunerevisoren. Beløp ble brakt til innkjøp av fisk til de norske fanger på Nordfloss. Dette viste imidlertid ikke tiltalte for etter kapitulasjonen.

Ved å være medlem av N.L. og ved å ta stillingen som fylkesbondeleder og kretsleder samt ved bevilgningene til legionen og fronttjenestekontoret, har tiltalte overtatt straffeloven § 86 og Landbrukslovens §§ 2 nr.3 og 4. Han har ydet fienden bistand ved å være medlem av N.L., ved å støtte opp om organisasjonen, ved å overta de nevnte stillinger, og han har hjulpet til i kampen mot Norges allierte ved de nevnte bevilgninger, alt mens Norge var i krig.

Retten mener også at tiltalte forstod at han hjalp tyskerne i krigen ved sin handlinger og at Norge var i krig med Tyskland.

Såvel de subjektive som de objektive betingelser for løsløse etter de nevnte straffebud foreligger derfor .

Straffen settes til fengsel i 1 år, hvorav inngår utholdt varatektsarest 6 måneder .

Det er da i straffebestemmelse vedtatt tatt hensyn til at tiltalte den hele tid har vært medlem av N.L., overtatt ~~stillingen~~ tillidsverv i partiet og spesielt til at han 2 ganger , og det mot protest av flertallet av formennene , bevilget beløp til legionen og fronttjenestekontoret. Dette var så meget mere dødelig av tiltalte ordførers og stortingsmann.

I straffemildende retning er det tatt hensyn til at tiltalte ikke har vært endeløst , at han får et godt utdrag av sine serbyråninger og at han har tjent i 2 år på arbeid som var i tysk fangeleir.

## Vogtor og Vik Notlag

Birkenes, den

Tiltalte har vært ordfører i valgjord fra 1. januar 1941 til kapitulasjonen. Da han ble oppnevnt var han ikke medlem av N.S., men retten ~~xxxx~~ finner at når han fra 1942 fortsatte som ordfører, så var det fordi han var medlem av N.S., da partiet da ønsket at ordførerne skulle besettes med N.S.-medlemmer. Retten finner derfor at når tiltalte kunne fortsette som ordfører de senere år, så var det på grunn av hans medlemskap i N.S., og at hans lønn som ordfører de senere år derfor må inndras i medhold av bestemmelsen i landssvikanordningen § 15. Der regnes fra tiden litt ut i 1942 og til 1945, og beløpet ansettes skjønsmessig til kr. 2 000,-, idet der tas hensyn til at der er betalt skatter av beløpet.

Videre er det påstått at tiltalte skal tilbakebetale de kr. 500,- han har bevilget til den norske legion. Dette var en bevilgning til rettsstridig formål, og kravet tross til følge i medhold av landssvikanordningens § 15.

Der er fremsatt krav om erstatning i medhold av landssvikanordningen § 25. I ~~mulik~~ overensstemmelse med hvad der er fastslått ved rettspraksis finner retten at tiltalte som aktivt medlem av N.S. er erstatningspliktig for den skade som er voldt ved N.S., virksomhet. Som nevnt finner retten skjønsmessig at tiltalte som lever i felleseie med sin hustru har rådighetsrett over en formue på ca kr. 95 000,-. Der er da ikke tatt hensyn til noe fradrag for den fremtidige bidragsplikt som tiltalte har for sitt barn født utenfor ekteskapet, da man mener at disse bidrag må betales som enhver annen forsørgelsesplikt i årene fremover. Erstatningsplikten settes til kr. 45 000,-. Der tas da hensyn til at tiltalte ikke har vært ondskindet og også har vært tatt bygdens interesse på en bra måte. Videre til at hans hustru ikke har vært medlem av N.S., og at der i saken ikke foreligger opplysninger som godtgjør at der er noe å si på hennes forhold. Der tas også hensyn til at tiltalte

Borkenes, den

er 59 år, og at han har hustru og et barn på 18 år og et barn utenfor ekteskapet å forsørge, og endelig at samfundsmessig sett er det av betydning at tiltalte kan fortsette sin drift av gårdsbruket og notbruket, hvor han på begge områder har vist seg som en driftig mann.

Videre fradømmes han de rettigheter som er nevnt i landssvikanordningen § 11 nr.1-4 i 10 år.

Forsåvidt straffeutmålingen og erstatningen angår, viser retten til Høyesterettsdommer i Rettstidende for 1945 side 26,52,104 og 187.

I sakskomninger til det offentlige tilpliktes han å betale kr.100,-. Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

Matias Johan Torheim, født 6/1 1887, bopel Vik i Kvæfjord, dømmes for forbrytelser mot landssvikanordningens § 2, jfr. § 3, jfr. straffelovens § 86, til fengsel i 1-ett-år hvori fragår for utholdt varetektsarrest 6 -seks- måneder.

Videre tilpliktes han å betale inndragning av et beløp på kr. 2 000,- totusen-kroner samt å betale til Kvæfjord kommune kr. 500,- femhundrede-kroner.

Til Statskassen tilpliktes han å betale i erstatning som omhandlet i §25 i landssvikanordningen kr. 45 000,- førtifemtusen-kroner.

Han dømmes til tap av de i landssvikanordningens § 11 nr. 1-4 nevnte rettigheter i 10 åti-år.

I erstatning for sakskomninger tilpliktes han å betale kr.100,- etthundrede-kroner.

Retten hevet.

Johan Backlund

Alf Haaland

Otto Hansen

(sig.)

(sig.)

(sig.) "

" Høyesteretts KJÆREMÅLSUTVALG

Den 8. april 1946 ble av Høyesteretts Kjæremålsutvalg, bestående av dommerne Evensen, Berger og Andenes i sak nr L. nr. 735 avsakt sådan

Dom:

Matias Johan Torheim har anket over Trondenes herredsretts dom av 2.februar 1946 hvorved han ble dømt etter landssvikanordningens §2, jfr. § 3, jfr. straffelovens § 86, til fengsel i 1 år med fradrag av 6 måneder for utholdt varetektsfengsel, til inndragning kr. 2000,- til å betale erstatning til Kvæfjord kommune med kr. 500,-, erstatning etter § 25 til statskassen med kr.45 000,- samt til tap av de i § 11 nr. 1-4 nevnte rettigheter i 10 år.

Anken gjelder straffutmålingen, inndragningen og erstatningens størrelse samt lovanvendelsen.

Saksforholdet fremgår av herredsrettens domsgrunner.

Kjæremålsutvalget finner enstemmig at anken bør tas til følge for såvidt angår inndragningen kr. 2000,- angår.

Tiltalte var på det tidspunkt han under okupasjonen ble oppnevnt som ordfører ikke medlem av N.S. og der foreligger heller ingen opplysning om at han den gang hadde søkt om å bli medlem. At hans fortsættelse i stillingen skyldes det senere inntråtte medlemskap savnes der sikre holdepunkter for.

Anken forevrig avvises.

D o m s l u t n i n g :

I herredsrettens dom utgår bestemmelsen om inndragning av kr. 2 000,- totusen-kroner. "